

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ה' **משה שניצר**
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה ורודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ז ע"ג ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1089

מסכת שבת ל' - ל"ו • דמאי ד', ד' - ה', ג'

בס"ד, י"א ניסן תש"פ

השבוע בגליון

- ◆ תנא עם תואר כפול
- ◆ מדוע ברוב המחלוקות אין הלכה כרשב"י?
- ◆ בר יוחאי נמשחת אשריך
- ◆ 'בין השמשות' - בין אלו שמשות, ולמה?
- ◆ בין השמש לבין אור השמש

- ◆ מנהגי ל"ג בעומר
- ◆ התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי

- ◆ הדלקת נרות שבת בחשמל
- ◆ ההבדל בין מנורה לבין פלורוסנט
- ◆ הדלקת נרות משולבת בהדלקת חשמל
- ◆ טעמי השמחה בל"ג בעומר
- ◆ ל"ג בעומר או ל"ד בעומר?

דבר העורך

מעבדות לחרות

בחג הפסח המתפרס על פני שבעה ימים, העולם היהודי יוצר מלכת. עסקים שובתים, אנשי מלאכה וישובים בביתם, לומדים בבית המדרש, והראש פנוי למחשבות.

אין מחשבה ראוייה יותר מן השאלה: פסח בניסן על מה ולמה?

הגאון רבי שלום שבדרון זצ"ל, המשיל על כך משל בלתי ידוע, כדי לחדד את השאלה.

מעשה באדם שבנסיבות שונות נקלע לאחוזת פושעים ומרעים, אנשים רעים להשחית. הללו קפצו על המציאה שנפלה לידם והפכוהו לעבד נרצע. כל עבודה בזוייה הוטלה עליו, בין לצורך ובין שלא לצורך. השפלות, מבוכות, בזיונות, העלבות, מלקות ומכות היו מנת חלקו מידי יום, עד שהפך לשבר כלי **בשנותיו** הראשונות עוד היה הוזה בלילות על בריחה מן המקום, מביט היה בכוכבים ומהרהר לעצמו, כי אותו כוכב מזריח לעברו כמו גם על בני תמותה אחרים שחיהם מתנהלים למישרין.

עם השנים מחשבתינו קפאו, הרהוריו התאדו, והוא הפך ליצור מאובן, חסר חשיבה, נטול יוזמה ונעדר רצון חיים. כל חלומותיו על בריחה נגוזו זה מכבר, עת סייר לאורך החומות הגבוהות שהקיפו את האחוזה, והציץ ברעדה בקבוצות השומרים שפיטרלו סביב.

הדלקת נרות שבת בחשמל

החשמל נידון בהלכה מבחינות רבות. הגדרת איסור הדלקתו בשבת; על איזה אב מלאכה עובר המדליק חשמל בשבת, ועוד. במאמרנו הנוכחי נבדוק אם יפה כוחו של החשמל כנר. פרקנו - "במה מדליקין ובמה אין מדליקין" - בוחן את האפשרויות להדלקת נרות שבת בפתילות ובשמנים שונים, חוסן, כלך, אליה, חלב, עטרן, שמן שומשמים, שמן צנונות, שמן פקועות, פשתן, ועוד שמנים וחמרי בעירה מסוגים שונים.

מה היה רבינו הקדוש אומר לו היה חשמל בתקופתו. ההיה מונהו בין האפשרויות להדלקת נרות שבת? על כך נחלקו הפוסקים.

הפוסקים התלבטו רבות בשאלה זו, בעיקר לגבי הדלקת נרות חנוכה, האם אפשר להשתמש בנר נטול חומר בעירה, במיוחד לנוכח העובדה שעיקר נס חנוכה היה בחומר בעירה, בשמן, שלא התכלה. אחד הדיונים הוא, אם חוט הלהט שבנורה נחשב אש של ממש, או שיש להחשיבו כזרחה, כאבן טובה המחזירה אור. אחרים מעלים פקפוקים נוספים - חוט המנורה מעוקל והרי הוא כמדורה, ואין להדליק נרות חנוכה באופן זה.

לגבי הדלקת נר שבת חשמלי במקום שבו מצויות הפסקות חשמל, היו שהעלו את הסברה כי הוא דומה לעיטרן המוזכר במשנתנו. עטרן הוא שמן המדפיך ריח רע בבעירתו, וחז"ל אסרו את השימוש בו לנרות שבת, מתוך חשש שדרי הבית לא יעמדו בריח הבלתי נעים ויפרשו לחדר חשוק, ונמצאו בליל שבת נטולי אור. מאחר שעלולה להיות הפסקת חשמל, מדליק הנר החשמלי עלול להוותר ללא נרות שבת (ראה אנציקלופדיה תלמודית, ערך חשמל, פרק ז, 311-328, 304-397).

ההבדל בין מנורה לבין פלורוסנט: יש הטוענים כי כל הדיון אינו אלא לגבי מנורת חשמל המפיצה את אורה באמצעות חוט הלוהט בקרבה, בעירה זוטא זו נחשבת לאש ומתקיימת תקנת

לעילוי נשמת האישה האצילית והיקרה, בת קדושים ועצומים

מרת **אסתר אלטא פייגא ציפורה נס** ע"ה

בת האדמו"ר רבי שלום ספרין זצוק"ל מאקמרנא, נכדת האדמו"ר רבי ישראל פרלוב (הינוקא) מקרלין סטולין

נלב"ע י"ב ניסן תשע"ט **תנצב"ה**

הונצח ע"י בנה ידידנו **שלמה נס** שיחי, גבעת שמואל

לעילוי נשמת

מרת **ישעיה בריל** ז"ל

ב"ר יצחק ז"ל

נלב"ע י"ב בניסן תשס"ב

תנצב"ה

הונצח ע"י ידידנו

משפ' **פרלמוטר** שיחי - גבעת שמואל

לעילוי נשמת

מרת **חנה שנור** ע"ה

בת הר"ר חיים יעקב ז"ל

נלב"ע י"א בניסן תשכ"ח

תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה ידידנו

הר"ר **אבי שנור** הי"ו ומשפ' שיחי

לעילוי נשמת

מרת **יענטה יהודית לינצר** ע"ה

ב"ר חיים אשר אנשיל זאב ז"ל

נלב"ע י"ג בניסן תשנ"ה

תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה ידידנו

הר"ר **שמואל לינצר** ומשפ' שיחי - פ"ת

לעילוי נשמת

מרת **מאיר זוסוין** הי"ד ב"ר יעקב יוסף ז"ל

נלב"ע ט"ו בניסן תש"ג **תנצב"ה**

הונצח ע"י חתנו ובתו הר"ר אריה ודורה יעקבסון שיחי

חכמים להדליק "נר". ברם, איש אינו סובר כי נורת פלורוסנט נחשבת "אש", מפני שאין בה בעירה (ראה אנציקלופדיה תלמודית, שם).

הדלקת נרות משולבת בהדלקת חשמל: למעשה, לדעת רבים מן האחרונים הדלקת נרות שבת חשמליים כשרה! (שמירת שבת כהלכתה פרק מ"ג סעי' ד' והערה כ"ב). אף שהמנהג הוא להדליק נרות, יש שכתבו כי ראוי שטרם הדלקת הנרות האשה תדליק את נורות החשמל שבבית, המיועדות להפיץ אור במהלך השבת, ומיד, בלא להפסיק בדיבור, תדליק את נורות השבת ותברך, וכך ברכת הנרות תחול גם על הדלקת נורות החשמל, אשר בפועל מהווה מקור האור העיקרי (או נדברו ח"ג סי' ב').

אף הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל אינו שולל את החשמל כאמצעי להדלקת נרות שבת, אך הוא מסייג את האפשרות להדלקה באמצעות סוללה בלבד! שכן, בשעה שאשה מברכת על הדלקת נרות ומקיימת מצוות הדלקת נרות, המצווה מתייחסת אל הנר שבפניה המסוגל לדלוק מספר שעות, עד תום הסעודה, כנדרש, שהרי תכלית נרות השבת היא, שלא תאכל סעודת השבת בחשיכה. לעומת זאת, העומדת מול נר המופעל באמצעות חשמל, הרי היא כאשה העומדת ליד פתילה עם טיפות שמן אחדות, שאין בהן כדי להבעירה למשך זמן ראוי, והיא סומכת על כך שעוד מעט יוסיפו שמן לקערית הפתילה. היא אינה רשאית לברך, מפני שאין במעשיה הדלקה הראויה לדלוק למשך הזמן הדרוש. אך ורק הדלקת פנס באמצעות סוללה, הרי היא כנר שיש בו שמן, מפני שהזרם כצבור ומונח בתוכו, ואפשר לברך על כך (שמירת שבת כהלכתה שם). הדברים אמורים לגבי נרות שבת וקל וחומר כלפי נרות חנוכה, שיש להדליקם עם שיעור שמן שנקבע כחלק מן המצווה.

דף לג/ב

טעמי השמחה בל"ג בעומר

ביום ל"ג בעומר, כותב הרמ"א (או"ח סי' תצ"ג סעי' ב'): "מרבנים בו קצת שמחה ואין אומרים בו תחנון". מדוע?

ה"מאירי" (יבמות סב/ב), הוא הראשון המתייחס לנושא וכותב, כי קבלה בידי הגאונים, שבו ביום פסקו למות תלמידי רבי עקיבא, אחר שרבים מהם ניגפו במגיפה. כדברים הללו מבואר גם במנהגי המהרי"ל, כי השמחה היא על תלמידי רבי עקיבא שניצלו מן המגיפה.

ספר מנהגי המהרי"ל יצא לאור מתוך כתבי תלמידו, ואילו המהרי"ל בעצמו כותב, כי מגיפת תלמידי רבי עקיבא לא חדלה בל"ג בעומר, אלא היא הפילה מהם חללים מפסח ועד עצרת, כולל בל"ג בעומר. אולם, הם נפטרו בימות החול בלבד, לא בימי החג, בשבתות ובראשי החודשים. ימי החול מונים שלושים ושניים ימים, הוי אומר שביום השלושים ושלושה פסקה המגיפה. לפיכך, לאחר שלושים ושניים יום, נוהגים מעט שמחה (ראה בספר "בין פסח לשבועות" עמ' רכ"ט ועמ' ש"ב).

שמחה בתום הצרה: הגאון מוילנא זצ"ל (ביאורו "שולחן ערוך" שם ס"ק ט) מביא אסמכתא לכך, שיש לשמוח ביום שבו הצרה חדלה, מן הגמרא (תענית ל/ב) האומרת, כי שמחת ט"ו באב נקבעה על שפסקו מתי המדבר למות.

שמחה על הסמכת תלמידי רבי עקיבא: ה"פרי חדש" (עיי' עוד מקורות לכך בספר "בין פסח לשבועות" עמ' ש"ל) מביע תמיהה על כך שחוגגים יום של חדלון המוות, ותחת זאת הוא מציע הסבר שונה; בל"ג בעומר הסמיך רבי עקיבא את חמשת תלמידיו, רבי מאיר, רבי יהודה, רבי יוסי, רבי שמעון בנו ורבי אלעזר בן שמעון, והם הם העמידו תורה באותה שנה" (יבמות שם). עיי' מקורות נוספים בספר "בין פסח לשבועות" עמ' ש"ל).

ל"ג בעומר או ל"ד בעומר? יש לציין, כי לדעת פוסקים אחרים, תלמידי רבי עקיבא פסקו למות ביום ל"ד בעומר (עיי' שו"ת תשב"ץ ח"א סי' קע"ח, וב"בית יוסף" סי' תצ"ג). אכן, מנהג הספרדים, שלא להתיר תספורת ונשואין עד ל"ד בעומר ("שולחן ערוך" או"ח סי' תצ"ג סעי' א-ב, עיי' "משנה ברורה" ו"ביאור הלכה" שם).

לימוד "אידרא זוטא": טעמים נוספים ניתנו ל"קצת שמחה", כלשון הרמ"א, בל"ג בעומר, ביניהם המאחדים את יום ל"ג בעומר עם תולדות חייו של התנא רבי שמעון בר יוחאי. בספרי קבלה נכתב, כי הוא נפטר בל"ג בעומר ("פרי עץ חיים" שער כ"ב פ"ו, "ברכי יוסף" סי' תצ"ג ס"ק ד, "חיי אדם" כלל קל"א דין י"א, "בני יששכר" ח"א מאמרי חודש אייר מאמר ג' אות ב' - ו), בשנת ג'תתפ"א ("סדר הדורות", ערך רבי שמעון בר יוחאי). ביום זה רשב"י גילה לתלמידו את ה"אידרא זוטא", ספר סודות התורה (ראה זוהר ח"ג דף רצ"א ע"ב), ועל כך השמחה.

בל"ג בעומר יצאו רשב"י ובנו מן המערה: יש מוסיפים, כי ביום זה רבי שמעון בר יוחאי ובנו יצאו מן המערה בה התחבאו שלש עשרה שנה, כמסופר בגמרתנו ("ערוך השולחן" סי' תצ"ג סוף סעי' ז) ויש שאומרים, כי גם יום לידתו של רשב"י חל בל"ג בעומר (עיי' "בני יששכר" שם וב"טעמי המנהגים" עמ' רע"א), וגם בכך יש משום טעם ל"קצת שמחה" (עיי' "בין פסח לשבועות" עמוד שכ"ח - ש"ל באריכות).

מנהגי ל"ג בעומר: בהלכה, השמחה מבוטאת באי אמירת תחנון, כנזכר, המנעות מאמירת "אבינו מלכנו" בתענית בה"ב ("פרי מגדים" שם מש"ז ס"ק א), דילוג על תפילת "צדקתך צדק" במנחה של תפילת שבת שלפני ל"ג בעומר החל ביום ראשון ("לבוש" שם סעי' ד), ובני עדות המזרח נוהגים שלא לומר "למנצח... יענך ה' ביום צרה" ("פרי מגדים" שם מ"א ס"ק ג). ביום זה אין מתענים לרגל "יארציט" (מאירי שם ועוד פוסקים רבים) ואין מספידים בו ("בין פסח לשבועות" עמ' ש"ו).

קשה היה גורלו ומר עד למאד. לילה אחד תקפה אותו רוח החופש כחלום בלהות. הוא קפץ מעל מיטתו, הרמש קטן תלה בשמים השחורים והאיר לו את דרכו על פני הגנים המטופחים. כעבור זמן קצר, הוא מצא את עצמו מצידה השני של החומה! אור קר קידם את הצל, ועוד טרם היה בידו סיפק לחוות את נס הצלתו, נשמעו קולות הלמות צעדים גסים מכל הכיוונים. כלבים פערו לעברו מלתעות משוננות, חיצים וקשתות כונו לעברו, והוא אץ רץ, כל עוד נפשו בו, מדרבן את עצמו בזכרונות השבי הנוראים. לשם אני לא חוזר! הבטיח לעצמו באגרופים קמוצים.

כשור המרדף הוא התכווץ בפניה קטנה, כיסה את ראשו בסחבה בלוייה, וחטף תנומה קלה, עד שחתול רחוב הקיצו משנתו בלא משים, ונשמתו כמעט פרחה. הוא ראה בכל אדם אויב, ובכל צל חיה טורפת.

חלפה תקופה ארוכה עד שעלה בידו להמלט מאזור שליטתם של הפושעים, להתאקלם במקום מגורים כאחד האדם, ובישבו על אדמתו, תחת גפנו ותחת תאנתו, קבע את יום הבריחה כיום חג ומועד לדורות.

מכריו ואוהביו התפלאו, והציגו לפניו את השאלה: יום בריחתך אינו נס ופלא. עדיין רדפו אחריך, היית נתון בסכנת חיים, כלום אין ראוי לחגוג את היום שבו יכול היית לסייר ברחובה של עיר ללא פחד, יום בו סרה ממך מוראה של אימה?

ידידי, השיב להם, אולי לא סיפרתי לכם את כל הסיפור. באותו לילה, החרמש הקטן האיר לי על חבל הצלה שנתלה מן החומה! כאשר טיפסתי עליו וקפצתי לעברה השני של החומה, המתין לי שם מלך הארץ בכבודו ובעצמו! הוא זה אשר דאג להצילני, הוא ולא שליח, הוא ולא אחרי! אמנם, אחר כך עזו עלי תלאי תלאות, ייסורים פחדים ונדודים, אך יום חגי מתייחס לכך שהמלך הגדול הוא זה אשר טרח למעני.

אכן, עם ישראל לא סיים את נדודיו ביציאת מצרים. הם רדפו אחריה, הניסוהו לתוך הים, ארבעים שנה נדדו במדבר, וכאשר הגיעו לארץ הקודש היה עליהם להלחם. ברם, בחג הפסח אנו חוגגים את שלב המהפך בחיי אומתנו. באותו יום הפכנו לעמו של הקדוש ברוך הוא, הפכנו לעבדיו, ועל כך גאוותנו.

אשר בחר בנו מכל עם, ורוממנו מכל לשון, וקידשנו במצוותיו.

מועדים לשמחה

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פסק: 03-570-67-93 דוא"ר: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף לג/ב

הרשב"י הל"ג בדף ל"ג...

מלבד העובדה המעניינת, שתיאור התחבאותו של הרשב"י במערה והצלתו, שיום לידתו הצלתו ופטירתו חלו בל"ג בעומר, מופיע במסכתנו בדף ל"ג, עוד נמסר בשם רבי שלום מקאמינקא ז"ע, כי בדף זה מופיעים דבריו בפעם ה-33 מתחילת הש"ס! להלן החשבון, כפי שנבדק על ידי רבני בית מדרשנו: במסכת ברכות הובאו 20 דברים בשמו של רבי שמעון בר יוחאי. במסכתנו, עד דף לב, הובאו 8 דברים בשם רבי שמעון, ובעוד 4 סוגיות הזוכרה דעתו בהבאת שמו בלבד (ב/א יט/א ל/א לא/ב). לפי חשבון זה, כשאמר בסוגיותנו "נענה רבי שמעון ואמר..." הרי זו הפעם הל"ג!...

דף לג/ב ורבי שמעון

התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי

דבריו ותורותיו של התנא הקדוש רבי שמעון בר יוחאי, ממלאים את הש"ס כולו. בכל מקום שבו כתוב רבי שמעון, אף שאין מצויין כי הוא רבי שמעון בר יוחאי, הרי זה רבי שמעון בר יוחאי (ראה, פסחים נ"א/ב ועוד). רבי משה קוניץ מאובן, חיבר ספר מיוחד לפני כמאתיים שנה, בשם "בן יוחאי", ובו הוא מגיע למסקנות מפתיעות על רבי שמעון בר יוחאי. מספר מאבני הדרך שהובילו אותו למסקנתו - לפנינו.

תנא עם תואר כפול: העובדה כי פעמים שרבי שמעון מוזכר לבדו, ופעמים שהוא מצויין עם שם אביו, נדירה למדי בש"ס. יש מן התנאים ומן האמוראים שהוזכרו בשמם בלבד, ויש שהוזכרו עם שם אבותיהם, על מנת להבדילם מתנאים או אמוראים בעלי שמות זהים - אך השימוש בתואר כפול נדיר ביותר.

מדוע ברוב המחלוקות אין הלכה כרשב"י? פעמים אחדות מבואר, כי מעמדו של רבי שמעון חשוב היה משל תנאים אחרים. על כל שאלה ששאל רבי פנחס בן יאיר, הוא השיב עשרים וארבע תשובות. הוא מעיד "ראיתי בני עליה והמה מועטים" (סוכה מה/ב). בגמרתנו מסופר מעשה המערה המופלא אודותיו, ועל כך שכל דבר שהביט בו הפך לגלגל של עצמות. בימיו של רשב"י לא נראתה הקשת (ירושלמי ברכות פ"ט) ועוד כהנה גדולות ונצורות. חרף כל זאת, ברוב המחלוקות שבהן הוא היה צד למחלוקת, אין פוסקים הלכה כמותו! "רבי שמעון ורבי יוסי - הלכה כרבי יוסי". "רבי שמעון ורבי יהודה - הלכה כרבי יהודה" (עירובין מו/ב). המהרש"ל אף כותב (שו"ת סי' צ"ח): "ואם היה רבי שמעון עומד לפנינו וצווח לשנות מנהג דנהיגין ביה לא אשכחנן ביה, כי ברוב דבריו אין הלכה כמותו!".

תמיהות אלו ואחרות הניאו את רבי משה קוניץ מאובן הנזכר להסיק, כי יש להבחין בין 'רבי שמעון', לבין 'רבי שמעון בר יוחאי'. אלו הם שני שמות של אותו אדם, אך כל שם משתייך לתקופה אחרת בחייו! טרם נכנס אל המערה נקרא רבי שמעון, לאחר שיצא הימנה נתכנה רבי שמעון בר יוחאי, או 'בן יוחאי'. הדוגמאות לכך רבות וגם בגמרתנו ניתן להבחין בכך, כאשר בתחילת מעשה המערה מסופר, כי "רבי יהודה רבי יוסי ורבי שמעון" ישבו יחדיו, ולאחר כניסתו למערה, כאשר ביקשו להודיעו שהמלך מת, נאמר, "מאן לודעיה לבר יוחאי". גם בהלכה שנפסקה על ידו עם צאתו הוא כבר מכונה "טיהר בן יוחאי בית הקברות". על תקופת לידתו נאמר "רבי שמעון" (מכות יז/ב) ואילו בפטירתו הוא מכונה "רשב"י" (כתובות עז/ב). במסכת מעילה (יז/ב) נאמר, "ילך רשב"י לפנינו שהוא מלומד בניסים" ורש"י מסביר "שנעשו לו ניסים במערה".

בר יוחאי נמשחת אשריך: האבחנה בין 'רבי שמעון' לבין 'רבי שמעון בר יוחאי' אינה מסמלת הבדלי תקופות בלבד, כי אם גם את העובדה שבתקופת שהותו במערה הוא התעלה והתגדל למדרגות גבוהות עוד יותר, נגלו לו רזי תורה, הוא הפך לקדוש עליון כמתואר בזמר המפורסם "בר יוחאי נמשחת אשריך". מעתה, רק בהלכות שהוא פסק כ'רבי שמעון', אין הלכה כמותו, ברם, הלכות שנפסקו על ידו כ'רבי שמעון בר יוחאי', לא נאמר הכלל שאין הלכה כמותו.

השערה מבוססת זו מתירה פליאה העולה על פני הלומד את הגמרא (ראש השנה ד/א ועוד) בה מובאים דברים בשם רבי שמעון, ואחר כך הגמרא מוסיפה, "וכן היה רבי שמעון בר יוחאי אומר". תופעה נדירה זו, אשר נרמזה על ידי הגרע"א בגליון הש"ס (שם) אומרת דרשני, במיוחד במקומות בהם לא נוסף מאומה, כמעט, על דברי רבי שמעון. אולם, לאור האמור, מובן היטב, כי דברי "רשב"י" מחזקים ומבססים את שאמר בתקופה שבה כונה "רבי שמעון".

דף לד/ב תנו רבנן בין השמשות ספק מן היום ומן הלילה

'בין השמשות' - בין אלו שמשות, ולמה?

"בין השמשות".

סוגייתנו עוסקת במהות "בין השמשות". בין השמשות הוא הזמן המקשר בין היום הוודאי לבין הלילה הוודאי. על הגדרתו של בין השמשות, מעמדו, זמנו, ועל פירוש שמו, אין דעה אחת בלבד. במאמר שלפנינו נציין את השיטות העיקריות, תוך כדי צעידה יד ביד עם המחלוקת המפורסמת על אודות זמן השקיעה וזמן צאת הכוכבים, בה נפתח.

לדעת הגאונים (שו"ת מהר"ם אלשקר סי' צ"ו), "שקיעת החמה" היא הזמן שבו כדור החמה שוקע, לאחר מכן בין השמשות ולאחר מכן צאת הכוכבים. אולם, לדעת רבינו תם שתי שקיעות יש. האחת, כאשר גוף השמש נסתר מעינינו, והשניה, זמן רב אחר כך (ראה מגיד משנה הל' שבת פ"ה הל' ד' ועוד), ובלשון בעלי התוספות (זבחים נו"א ד"ה מנין): "תחילת שקיעה" ו"סוף שקיעה". עד השקיעה השנייה, לשיטתו, הרי זה יום גמור, אף שהשמש שקעה זה מכבר.

כעת, נברר בין השמשות מה הוא.

בין השמש לבין אור השמש: מהר"ל כתב (גור אריה, שמות יב/ו), כי היום מכונה 'שמש', ו'בין השמשות' הוא הזמן שבין היום שעבר ליום הבא. הגאון מוילנא זצ"ל (ביאור הגר"א א"ח ריש סי' רס"א, וי"ד סי' רס"ב) מפרש אחרת. כדור השמש ואור השמש, כל אחד מהם מכונה שמש, ושניהם יחד: 'שמשות'. בין השמשות הוא הזמן שבין העלמות החמה להעלמות אורה! דבריו של הגר"א עולים בקנה אחד עם שיטת הגאונים, אשר הגר"א נוקט כמותם, כי זמן בין השמשות הוא החל מן השקיעה עד העלמות אור השמש. אולם, לשיטת רבינו תם, זמן בין השמשות מתחיל לאחר הסתלקות אור השמש לחלוטין.

דף לג/ב איברי להו חרובא ועינא דמיא

קידוש על היין במערה

והיאך קדשו רבי שמעון ובנו על היין בליל שבת? והיאך קיימו מצוות ד' כוסות בליל פסח? - תמה בעל התניא זצ"ל (ליקוטי תורה, שמיני). נראה, כותב הרה"ק רבי אהרן מנחם מנדל מרדזימין זצ"ל (בהגדה של פסח צמח מנחם) כי היה להם גם יין. שהרי מהזהר ומכתבי האריז"ל עולה, כי רשב"י הגיע לדרגת אדם הראשון קודם החטא, עליו נאמר שהיו מלאכי השרת "צולים לו בשר ומסננין לו יין"...

דף לד/א נתן בו עיניו ועשה גל של עצמות

נתן בו עיניו - גם בסומא!

רבי חיים בן עטר, בעל אור החיים הקדוש, עומד על דיוק לשון הפסוקים (שמות י"א-ד-ה): "אני יוצא בתוך מצרים. ומת כל בכור בארץ מצרים" - לא נאמר כלל שהקב"ה הרגם! אכן, מיתה זו התבצעה על ידי עצם המצאות ה' שם, שעל ידי כך התנקזה אליו כל החיות של הרשעים והם מתו מאליהם. אף האמור כאן בגמרא, "נתן בו עיניו ונעשה גל של עצמות" התבצע בדרך מעין זו: כשהביט בהם 'בעין החכמה', חיותם של הרשעים דבקה בו ונסתלקה מהם. הם מתו, איפוא, מאליהם. בכך מובן שאף ברב ששת (בכורות נח/א) נאמר ביטוי זה - "נתן בו עיניו", בעוד שהיה סגי נהור. אכן, אין מדובר בראיית עיניים פשוטה... ("אמרי שמאי").

דף לד/א צריך למימרינהו בניחותא כי היכי דליקבלינהו מיניה

תלוי אין אומרים...

מספרים, כי בן שנסע העירה שלח מכתב אל הוריו שבכפר. לפי שלא ידעו הללו קרוא וכתוב, הלכו אל השוחט ובקשו את עזרתו. הביט השוחט במכתב והפטיר בנהימה בקולו העבה: בנכם כותב, "אבא! שלח לי כסף!". רגזו הללו על דרישותיו החצופות של הבן והחליטו: לא ישלחו ולו אגורה אחת. אלא שהאם לא נחה דעתה. מי יודע אם השוחט דובר אמת? הבה, אמרה לבעלה, נלך אל החזן. פנו אל החזן והציגו בפניו את המכתב. קראו החזן ואמר בנעימות ובקולו המתחנן: כך כותב הבן יקיר שלכם: אבא, תן כסף... אכן, יפה הוא מבקש, שלוח נשלח ובשפע, הסכימו מיד...

דף לד/א עשרתם ערבתם הדליקו את הנר

הגיע היום הקדוש!

כה דיבר ה"שר שלום" מבלז זצ"ל בכניסת יום הכיפורים: עשרתם - עברו עשרת ימי תשובה; ערבתם - עבר ערב יום הכיפורים; הדליקו את הנר - כבר הדליקו את הנרות לכניסת היום - ואנה אנו באים...

דף לה/א הרוצה לראות בארה של מרים

זכר לענני הכבוד בלבד

נשאלה שאלה בבית המדרש: שלש מתנות נתן הקב"ה לישראל במדבר - ענני כבוד, באר ומן. לכולן איננו עושים זכר אלא לענני הכבוד - בחג הסוכות. מדוע? וכך השיבו: המן הרי קיים - צנצנת המן נגנזה לדורות, אלא שנעלמה מעינינו. הבאר - עדיין קיימת, כאמור כאן. רק מענני הכבוד לא נותר דבר. ולפי שרק הם אינם קיימים, רק להם עושים זכר...

הדף היומי

שבת ל' - ל"ו

י"א - י"ז ניסן

כך או כך, גמרתנו אומרת כי בין השמשות הוא זמן שמעמדו מוטל בספק. מה הוא הספק?
כוכבים יוצאים אך עדיין ספק לילה: מדברי בעלי התוספות (לה/א ד"ה "תרי") בסוגייתנו עולה,
 כי חז"ל הסתפקו מה גודל הכוכבים אשר לפיהם אפשר לקבוע את זמן צאת הכוכבים - ראשית
 הלילה. בין השמשות הוא, איפוא, זמן שבו כוכבים כבר יוצאים על פני הרקיע, אך עדיין לא ברור
 אם הם גדולים דיים. יש אומרים, כי ספק בין השמשות הוא אם די בשני כוכבים או שמא יש צורך
 בשלושה כוכבים (מנחת כהן, מאמר א', סוף פ"ג).

זמן המשלב יום ולילה כאחד: האחרונים כותבים ביאור נוסף להסברת ספק בין השמשות, העולה
 מדברי ראשונים מסויימים, ומטיב להגדירו מהר"ל (גור אריה, בחידושו לסוגייתנו) הכותב, כי בין השמשות
 אינו ספק שנוצר מחמת חוסר ידיעה, אלא הוא אכן זמן שמשלב בתוכו יום ולילה גם יחד, סימניו
 של היום והלילה נתונים בו, ולפיכך ספק זה אמיתי הוא, ולעולם אי אפשר לפשוט אותו ולבררו [האוי
 לציין, כי ביאור זה מתיישב עם דעתם של הגאונים, שבבין השמשות עדיין יש אור החושך מתחיל].

האחרונים מבססים ביאור זה במספר ראיות, ביניהן מן האמור בחז"ל, שעשרה דברים נבראו
 בערב שבת בין השמשות (אבות פרק ה משנה ו). אמנם, עדיין אין מכאן ראיה, שכן, יתכן שהכוונה
 היא, כי הם נבראו באותו זמן המכונה בינינו, בני האנוש, כ"בין השמשות", אולם, במדרש (מדרש
 הגדול בראשית ב - ב) נכתב מפורשות, כי עלה לפניו יתברך לבואם **בין** יום שישי ליום השבת (לדעת
 הרואצ'בי, בצפנת פענח נזירות פ"ב הל' ה' ועוד, זו דעת הירושלמי).

בין היום ובין הלילה: אף הנצי"ב סובר כן, והוא מסייע את דבריו בלשון התורה (בראשית א/ד): "להבדיל
 בין היום ובין הלילה". כלל נקוט בידינו, כי "בין לבין" בא להורות על אפשרות שלישית שביניהם. לדעתו,
 זו הסיבה לכך, שזמן בין השמשות קיים בערב בלבד, מדוע אין מסתפקים כן גם בבוקר, עם כלות
 הלילה ותחילת היום? מפני שבתורה לא נאמר "בין הלילה ובין היום" ... (עיי' מרומי שדה, ברכות ב/ב).
 לשיטות אלו 'בין השמשות' הוא זמן בלתי מוגדר והספק לגבי הגדרתו אינו מציאות, כיצד יש לכנותו,
 ומה מתרחש בדיוק באותו זמן, אלא הספק הוא הלכתי, כיצד יש להגדיר מצב זה (הזמנים בהלכה, פרק ל"ח
 סעי' ח', וע"ש שיש שכתבו שהוא כזמן בפני עצמו, שאינו לא יום ולא לילה. אך שיטה זו דחוייה ממספר מקומות מפורשים).

דף לה/א הרוצה לראות בארה של מרים
סגולה לרפואה
 כתב הכל בו (מובא ברמ"א או"ח סוף סי' רצ"ט):
 "נוהגים לדלות מים בכל מוצאי שבת כי בארה
 של מרים טובה כל מוצאי שבת כל הבארות, ומי
 שפוגע בו וישתה ממנו יתרפא מכל תחלואיו!"
 כתב רבי חיים פאלאג'י ("כף החיים", ל"א): מעשה
 באדם מוכה שחין שאשתו הלכה לשאוב מים
 והתעכבה יותר מדי, ונזדמן לה בארה של מרים.
 כיון שבאה אל בעלה, כעס עליה ומרוב כעסו נפל
 הכד ונשבר וכמה טיפות נפלו על בשרו ורפיאוו
 באותם מקומות שנגעו בו. על זה אמרו: "רגזן לא
 עלתה בידו אלא רגזנותו".

צא ולמד מה זו גמרא מושלמת

בשורה ללומדי הדף היומי! הגמרא המושלמת ללימוד בחשק
בהוצאת עוז והדר ומאורות הדף היומי

- רקע מיוחד שמקל על הקריאה ומונע כאבי עיניים
- מנוקד ומפוסק בדיוק ובשלמות
- הדגשות לסימון תחילת עניין בגמרא, ברש"י ובתוספות
- כולל פירוש מאורות ההלכה עם משניות זרעים וטהרות מבוארות

להשיג בחנויות הספרים ובטלפון: 1-800-22-55-66

גומרים ש"ס ב-5 דקות ליום, זוכים בשפע גדול

ברכת
גדולי
ישראל

להתנסות חינם התקשר עכשיו: 3764

צעילוי נשמת

הר"ר **יצחק ישראל קנופף** ז"ל
 בהרה"ח ר' יונה צבי הלוי ז"ל
 נלב"ע י"א בניסן תש"ס
תנצב"ה
 הונצח ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **יצחק מן** ז"ל
 ב"ר משה רפאל ז"ל
 נלב"ע י"א בניסן תשנ"ו
תנצב"ה
 הונצח ע"י משפחת מן שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **יוסף שפילברגר** ז"ל
 ב"ר צבי ז"ל
 נלב"ע ט"ז בניסן תשל"ח
תנצב"ה
 הונצח ע"י ידידיו
 הר"ר **שלמה ותרצה האוזר** שיחיו - תל אביב

לעילוי נשמת

מרת **שרה רוחמה רוזנפלד** ע"ה
 ב"ר נחמן ז"ל נלב"ע ט"ו בניסן תש"ן
תנצב"ה
 הונצחה ע"י בנה וכלתה
 הר"ר **נחמן והניה רוזנפלד** שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **שרגא פייבל** ז"ל
 ב"ר יצחק אייזיק ז"ל נלב"ע ח' בניסן תשס"ד
תנצב"ה
 הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **לולה לאה פינקלשטיין** ע"ה
 בת ניטל וישעיהו אברהם ז"ל
 נלב"ע י' ניסן תשע"ח
תנצב"ה